

Recenzie

Mária Miháľechová: Život a dielo Juraja Čečetku. Bibliografia významného slovenského pedagóga

Bratislava : Infopress, 2007. 120 s. ISBN 978-80-85402-84-1

Zámerom tejto vedeckej monografie je priniesť prvý kompletný pohľad na bohatý život a úctyhodné dielo prvého slovenského profesora pedagogiky, ktorý statočne a pracovito prežil tri hospodársko-politické režimy: spoločný štát Čechov a Slovákov po 1. svetovej vojne, samostatný slovenský štát počas 2. svetovej vojny a socialistické Slovensko v opätovnom spojení s Českou republikou.

Publikácia má štandardné časti historickej monografie. Okrem úvodu a záveru zahŕňa štyri rozvetvené kapitoly v celkovom rozsahu 60 strán.

Po *vstupnej metodologickej kapitole*, v ktorej je vymedzený predmet a metodický postup práce, nasleduje zdôvodnenie zberu osobných a inštitucionálnych prameňov historických informácií a napokon rozbor a posúdenie doterajšej disponibilnej literatúry o živote a diele profesora Juraja Čečetku.

Druhá kapitola sa venuje stručnému opisu jeho života: žiaka jednotriednej elementárnej evanjelickej školy ľudovej v rodisku Polichno, žiaka na klasicom maďarskom – neskôr československom – gymnáziu v Lučenci, študenta 4-ročného programu štúdia francúzštiny a filozofie na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity. Úplné univerzitné štúdium ukončuje na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského dizertačnou prácou. Profesionálny život začína ako pracovník Psychotechnického ústavu v Bratislave s Ústrednou poradňou pre voľbu povolania, zakladá Pedagogický odbor Matice slovenskej v Martine a zároveň je tu redaktorom periodika Pedagogický zborník. V rokoch 1939 – 1959 pôsobí ako profesor pedagogiky na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity (t.j. premenovanej Univerzity Komenského). Od r. 1959 do roku 1963 pracuje v bibliografickom oddelení Slovenskej pedagogickej knižnice. Vyradenie profesora Čečetku z pôsobenia na katedre pedagogiky v roku 1959 spôsobil silný politicko-ideologický nátlak na tých, ktorí žili a pracovali na vysokých školách počas fungovania samostatného Slovenska v období druhej svetovej vojny. (Možno súvisí aj so zlučovaním katedier Vysokej školy pedagogickej v Bratislave s Filozofickou a Prírodovedeckou fakultou Univerzity Komenského v roku 1958 – 1959). V demokratizačnom období 1964 – 1969 vedecky pracuje vo Výskumnom ústave pedagogickom najmä v oblasti sociológie výchovy. Spoločenská klíma v dubčekovskom období socializmu s ľudskou tvárou umožnila profesorovi Čečetkovi opätovné pôsobenie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v rokoch 1969 – 1971. Okupácia Česka a Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy prerušila obrodný demokratizačný proces a zna-

menala politické čistky, ktoré neprávom spôsobili druhý nedobrovoľný odchod z profesionálnej práce do predčasného dôchodku.

V *tretej kapitole* autorka podrobne rozoberá a náležite hodnotí kompletne dielo profesora Juraja Čečetku, ktorým zakladal rozvoj slovenskej edukológie, a to najmä v oblastiach (z ktorých recenzent vyberá iba knižné diela):

(a) pedagogická psychológia: Poradca pri voľbe školy a povolania (1933) v spoluautorstve s J. Schutzom, Testovanie na školách a jeho štatistické praktikum (1934), Pedagogika a adlerovská individuálna psychológia (1936);

(b) dejiny školstva a pedagogiky: monografie Slovenské evanjelické patro-nátne gymnázium v Turčianskom Sv. Martine, 1939; Zo slovenskej pedago-giky, 1940; Výbor zo slovenských pedagógov, 1947; Učiteľ Ľudu Samuel Tešedík, 1952; Vavrince Benediktovi z Nedožier Vnútoraná sústava školská a Reč nápravná, 1955; Pedagogické dielo Jána Seberíniho, 1957; Pedagogické dielo Samuela Tešedíka, 1959; s P. Vajcikom učebný text Dejiny školstva a pedagogiky na Slovensku do prvej svetovej vojny, 1957;

(c) všeobecná školská pedagogika: dvojjazvkový Príručný pedagogický lexikón, 1943, ktorý autorka monografie o J. Čečetkovi – okrem iného – komentuje takto (s. 47): «Ak bolo (o 40 rokov) neskôr kritizované ako dielo, ktoré vypracoval „z hľadiska potrieb pedagogiky za klérofašistického slovenského štátu“ (Pedagogická encyklopédia Slovenska, 1984, s. 124), treba konštatovať, že to nebola spoločenská objednávka, ktorá ho viedla k jeho vypracovaniu, ale že to bola ‘objednávka’ jeho vlastného rozumu a jediným cieľom bolo usústaviť poznatky pedagogiky do podoby prehľadnej, encyklopedickej príručky. Tento cieľ sa autorovi celkom iste podarilo splniť. Môžeme povedať, že Príručný pedagogický lexikón má prvenstvo v oblasti slovenskej pedagogickej encyklopedickej literatúry». A dodáva “... aj jeho Úvod do všeobecnej pedagogiky (1944) má prvenstvo v oblasti slovenských vysokoškolských učebníc pedagogiky“. (s. 47) Sem prináležia učebnice Pedagogika (1947) o vývine pedagogických systémov a Pedagogika II (1948) o telesnej, rozumovej i citovej výchove mravnej a umeleckej. Autorka odkazuje (s. 48) na recenzentské posúdenie Ľudovíta Bakoša: „Oba diely tvoria organický celok, v ktorom sú obsiahnuté základné poznatky z dejín pedagogiky a zo všeobecnej pedagogiky, v ktorej je zahrnutá didaktika. Čečetkove práce sú v slovenskej pedagogickej spisbe diela priekopnícke, prvý sa u nás v celej šírke vyrovnáva so základnými otázkami, ktoré nevyhnutne má poznať každý školský pracovník.“ (Bakoš, 1949 – 1950, s. 229)

(d) pedagogická sociológia: Sociológia v pedagogike (1965), Medziľudské vzťahy a zoskupovanie mládeže (1967);

(e) osvetová pedagogika: monografia Význam pedagogiky pre osvetovú prácu (1957) a mnoho popularizačných článkov pre rodičov a učiteľov.

Štvrtá kapitola publikácie sa venuje hodnoteniu jeho pedagogických názo-

rov z pohľadu *zložiek vteditajšieho ideálu výchovy* telesne zdatného, vzdelaného, mravného, esteticko-kultúrneho a humanisticky a národne orientovaného jednotlivca.

Práca je zaopatrená bohatou bibliografiou a prílohou početných fotografií, textov spomienok a úryvkov vybraných diel.

Veľmi cenné a všeobsiahle je aj súhrnné zhodnotenie života a diela tejto reprezentatívnej a krásnej osobnosti slovenskej edukológie. Povedzme tento nesporný úsudok: „Žil a pracoval nielen v súlade s biblickým desatorom, ale predovšetkým v súlade so svojim vlastným svedomím. Vychovávaný k čestnosti, slušnosti, pokore, vychovával nielen svoje deti, ale aj svojich študentov.

Škole pripisoval veľký význam pri formovaní človeka, no prvenstvo prisudzoval rodine. Upozorňoval na jej nezastupiteľné miesto, no predovšetkým si želal rodinu kompletnú a fungujúcu. Sám bol toho príkladom ...“ (s. 60)

Recenzent nesúhlasí – v tejto súvislosti – s osobným názorom (nepodpísaného) autora hesla Juraj Čečetka v Pedagogickej encyklopédii Slovenska, že „J. Č. zastával často nesprávne, reakčné stanoviská“. (Pedag. encyklopédia Slovenska I. diel, 1984, s. 124) Navyše sa mu tu upiera evidentné prvenstvo nielen v rozvoji náučnoslovníkovej (resp. encyklopedickej) tvorby, ale aj slovenskej pedagogicko-psychologickej, pedagogickej a pedagogickosociologickej vedy.

Vráťme sa však k hodnoteniu monografie. Nie som si istý, či autorka recenzovaného diela mala na mysli starší alebo súčasný domáci pojem „sociálnej pedagogiky“ (s. 59) alebo pedagogickej či edukačnej sociológie. Z pojmoslovnej stránky ma zaujal aj výraz „metodológia“ autorkinej práce; akiste ide o metodiku tvorby (výstavby) predloženého diela. Keďže tu máme do činenia s prvou monografiou svojho druhu, jej autorka mohla venovať väčšiu pozornosť anglickému resumé (s. 60) pre zahraničných čitateľov. V zozname odkazovanej literatúry (ktorý sa ťažšie zalamuje) sa pozabudlo na neskracovanie osobného mena (D.) dvoch Kováčov, t.j. Damiána (psychológa) a Dušana (historika). Je tiež diskutabilné, či sa majú očíslovať aj časti práce mimo svojho jadra (Záver, Resumé, Príloha A a Príloha B – ako keby boli kapitoly).

Prácu som študoval pozorne a s pôžitkom a tieto drobnosti mi nezatieňujú múdre autorkine historické postrehy. Napr. to, že Juraj Čečetka i Anton Jurovský a Ľudovít Novák, neprávom politicky diskreditovaní a prepustení profesori Filozofickej fakulty UK, mali tú chybu, že „mali vlastnú ideológiu dobra, čestnosti, slušnosti a že sa vehementne nehlásili k ideológii marxizmu-leninizmu, resp. odmietali spájať vedu s akoukoľvek ideológiou“ (s. 28). To mohli potvrdiť aj psychológovia a sociológovia, ktorých títo profesori učili a vychovávali, alebo s nimi spolupracovali, najmä v krátkom období rokov 1964 – 1970. (<http://www.spaeds.org/uploads/spravodaj/spravodaj11-2007.pdf>)

Publikácia bola pripravená v rámci výskumného projektu VEGA 1/45112/07

Významné osobnosti slovenskej pedagogiky dvadsiateho storočia. Odbornými konzultantmi tohto projektu boli známi slovenskí pedagogickí historici Milada Brťková a Milan Kips.

Štefan Švec